

hûm İbrâhim Paşa adını taşıyan eserde onun âni yükselişini, sadrazamlığı sırasındaki davranışlarını, haşmetini, büyük yetkilerini, bundan gurura kapılmasını, şöhret ve ziynet düşkünü haline gelmesini anlatıp böyle büyük bir şana sahipken bir gün birden idam edildiğini ve bundan ibret alınması gerektiğini belirtir. *Ev-sâf-ı İbrâhim Paşa* adlı kısa risâlede ise İbrâhim Paşa'nın cömertliğini, şair ve edipleri koruduğunu yazarak övücü ifadelerle yer veren Latîfî ondan sonra gelenlerin şair, edip ve sanatçılara önem vermediklerini, hatta bunların hazineden almakta oldukları in'âm ve câizelerinin kesildiğini de söyler. Daha da ileri giderek halkın İbrâhim Paşa'nın kıymetini ancak ölümünden sonra anladığını yazar. Kanûnî Sultan Süleyman'ın vezîriâzamlarından iken azledilen Lutîfî Paşa da vezîriâzamların padişaha çok yakın olmamaları ve kendi azametine kapılmamaları gerektiğini belirtirken örnek olarak İbrâhim Paşa'yı gösterir ve padişahın bizzat onun sarayına ve bahçesine bile gittiğini, bu yakınlığın "herkesin gözüne batan diken" gibi olduğunu ifade eder (*Âsâfnâme*, s. 93-94). Venedik kaynaklarında da İbrâhim Paşa'nın ordu ve hükümet işlerini ihmal ettiği, padişaha çok yakın olmasının ortaya çıkardığı hoşnutsuzluğun rol oynadığı üzerinde durulur. Ayrıca aile içi çekişmelerin kurbanı olma ihtimali de ileri sürülür.

On iki yılı aşkın bir süre vezîriâzamlık makamında kalan, o zamana kadar rastlanmayan ölçüde şan ve şerefe nâil olan, döneminin siyasî hadiselerinin gelişmesinde önemli roller üstlenen ve Venedik elçisinin raporuna göre birkaç dil bilen, tarihe son derece meraklı, mûsikişinas bir devlet adamı olan İbrâhim Paşa'nın sağlığında pek çok malî ve mülkî olduğu ve bunların çoğuna ölümünden sonra el konulduğu bilinmektedir. Bugün Sultanahmet Meydanı'ndaki adını taşıyan muhteşem sarayı yanında, hanımı tarafından kendi namına yaptırılan Kumkapı Camii ve yakınındaki tekke ile Galata'da Perşembepazarı içinde Haliç kıyısında bulunan Eski Yağkapanı Mescidi'nden başka Mekke, Selânik, Hezargrad (Razgrad) ve Kavala'da cami, mektep, medrese, hammam, çeşme ve yine bazı kasabalarda mescid ve zâviyeleri bulunmakta olup bunlara çeşitli vakıflar tahsis etmiştir. Kanûnî'nin kız kardeşi Hatice Sultan ile evliliğinden Mehmed Şah adlı bir oğlu olduğu, babasının İslâmiyet'i kabul ederek Yûnus adını aldığı, ayrıca iki erkek kardeşinin çeşitli memuriyetlerde bulunduğu belirtilmektedir.

BİBLİYOGRAFYA :

İbn Kemâl, *Mohaçnâme* (nşr. P. de Courteille), Paris 1859, tür.yer.; a.mlf., *Tevârih-i Âli-i Osmân: X. Dfefer* (haz. Şefaettin Severcan), Ankara 1996, bk. İndeks; Matrakçı Nasuh, *Süleyman-nâme*, TSMK, Revan Köşkü, nr. 1286, vr. 71^b, 72^a, 88^b, 89^a, 289^{a-b}; a.mlf., *Sefer-i Irakeyn*, tür.yer.; *Tevârih-i Âli-i Osmân* (haz. Mustafa Karazeybek, yüksek lisans tezi, 1994), İÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, s. 330, 333-340; Lutîfî Paşa, *Tâ-rih* (nşr. Âli Bey), İstanbul 1341, s. 314, 316, 355; a.mlf., *Âsâfnâme* (nşr. Mübahat Kütükoğlu, Prof. Dr. Bekir Kütükoğlu'na Armağan içinde), İstanbul 1991, s. 93-94; Celâlzâde, *Tabakâtü'l-memâlik*, vr. 109^b, 111^b, 277^a-278^b; H. Dernschwam, *İstanbul ve Anadolu'ya Seyahat Günlüğü* (trc. Yaşar Önen), Ankara 1987, s. 139-140; Latîfî, *Enisü'l-füsehâ ve Evsâf-ı İbrâhim Paşa* (haz. Ahmet Sevgi), Konya 1986; B. Curipeschitz, *Yolculuk Günlüğü, 1530* (trc. Özdemir Nutku), Ankara 1977, s. 44-48; Hocaâzâde Esad Efendi, *İbtihâc-ü't-tevârih* (haz. Ahmet Akgün, doktora tezi, 1995), İÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, s. 119-120, 128-132; Peçuyul İbrâhim, *Târih*, I, 20, 79, 188-191; Solakzâde, *Târih*, s. 490-492; Ayvansarâyî, *Hadikatü'l-cevâmi'*, I, 28-29; II, 39; Hammer (Atâ Bey), V, 36, 41, 77-84, 104-109, 129-136, 161-163; H. D. Jenkins, *Ibrahim Pasha, Grand Vizir of Suleiman the Magnificent*, New York 1911; Danişmend, *Kronoloji*, II, 184-189; Çağatay Uluçay, *Osmanlı Sultanları'na Aşk Mektupları*, İstanbul 1950, s. 31-32; a.mlf., "Kanuni Sultan Süleyman ve Ailesi ile İlgili Bazı Notlar ve Vesikalar", *Kanunî Armağanı*, Ankara 1970, s. 233-237, 249; Gökbilgin, *Edirne ve Paşa Li-vâsı*, s. 74-75, 85; a.mlf., "Arz ve Raporlarına Göre İbrahim Paşa'nın Irakeyn Seferindeki İlk Tedbirleri ve Fütûhatı", *TTK Belleten*, XXI/83 (1957), s. 449-482; a.mlf., "İbrahim Paşa", *İA*, V/2, s. 908-915; Hüseyin Gazi Yurdaydın, *Matrakçı Nasuh*, Ankara 1963, s. 57-60; Nurhan Atasoy, *İbrahim Paşa Sarayı*, İstanbul 1972; N. Vatın, "Sur quelques propos géographiques d'Ibrahim Pacha, grand vizir de Soliman le Magnifique (1533)", *Comité international d'études Pré-Ottomanes et Ottomanes VIth symposium Cambridge* 1984, İstanbul 1987, s. 89-98; J. Bacque-Grammont, "Une lettre d'Ibrahim Pasa á Charles Quint", a.e., s. 65-88; a.mlf., "Autour d'une correspondance entre Charles Quint et Ibrahim Paşa", *Turcica*, XV, Paris 1983, s. 231-246; a.mlf., "Sur deux lettres de Ferdinand Ier á Ibrâhim Paşa", a.e., XIX (1987), s. 175-193; Seyyid M. es-Seyyid Mahmud, *XVI. Asırda Mısır Eyaleti*, İstanbul 1990, s. 84-90; Gülrü Necipoğlu, "Süleyman the Magnificent and the Representation of Power in the Context of Ottoman-Habsburg-Papal Rivalry", *Süleyman the Second and His Time*, İstanbul 1993, s. 181-187; Leslie P. Peirce, *Harem-i Hümayun. Osmanlı İmparatorluğunda Hükümlerlik ve Kadınlar* (trc. Ayşe Berktaş), İstanbul 1996, s. 97-101, 104-106; İsmail Hakkı Uzunçarşılı, "Kanunî Sultan Süleyman'ın Vezir-i Âzamı Makbûl ve Maktûl İbrahim Paşa Padişah Dâmadı Degildi", *TTK Belleten*, XXIX/114 (1965), s. 355-361; H. G. Majer, "Ibrahim Pascha", *Biographisches Lexicon sur Geschichte Sudosteuro-pas*, II, Münich 1976, s. 210 vd.; Abdülkadir Karahan, "Figânî", *DİA*, XIII, 57-58.

FERİDUN EMEÇEN

İBRÂHİM PAŞA, Melek

(ö. 1097/1685)

Osmanlı veziri ve Budin valisi.

1003 (1595) yılı civarında Sivas Divriği'nde doğdu. Genç yaşta İstanbul'a gitti ve hemşehrisi Seyyid Mustafa Paşa'nın himayesine girdi. Çeşitli maliye kalemlerinde çalıştı. Mustafa Paşa başdeftardarlığa yükselince kendisi de başbâki kulu oldu. Bu görevi sırasında, kıvrak zekâsı ve rindmeşrepliğinden dolayı "Şeytan" lakabıyla anıldı. Ancak bu lakabı daha sonra IV. Mehmed tarafından "Melek" olarak değiştirilmiştir (aş. bk.).

14 Safer 1067 (2 Aralık 1656) tarihinde başdeftardarlığa getirilen ve yaklaşık dört buçuk yıl kaldığı bu görevi sırasında Vezîriâzam Köprülü Mehmed Paşa'nın Bozcaada ve Yanova seferlerine katılan İbrâhim Paşa, vezîriâzamanın da desteğiyle ulûfe meselelerini hallettiği için vezir rütbesiyle taltif edildi. 4 Ramazan 1071'de (3 Mayıs 1661), aleyhine bir isyan düzenlenen Gürcü Mustafa Paşa'nın yerine Mısır valiliğine tayin edildi. Üç yıl kadar süren bu görevi esasen Mısır'da devleti uğraştıran önemli bir mesele çıkmadı. 1074 (1663-64) yılında IV. Murad'ın kızı Rukiye Sultan'la evlenip saraya yakınlaştıysa da aynı yıl içinde görevinden alındı ve Mısır irsâliyesini eksik getirme suçlaması ile Kapiarası'nda tutuklandı. Yedi ay haptiden sonra, zimmetinde bulunan 700 kese akçe alınarak serbest bırakılmasının ardından aynı yılın sonlarında Diyarbekir beylerbeyiliğine getirildi. 1083'te (1672) kubbe veziri olarak Kamanice seferine gitti. 6 Zilkade 1083'te (23 Şubat 1673) Kandiye muhafızı, 1086'da (1675) Şam beylerbeyi ve Lehistan serdari oldu; ertesi yıl bu cephede İzvança (Zorawno) civarında yapılan savaşta kazandığı başarıları sayesinde Ukrayna Osmanlı himayesine girdi (Kantemir, III, 12-14). Kış Babadağ'ında geçirdi ve 1088 (1677) yılında Özi beylerbeyi olarak Ukrayna'nın merkezi Çehrin Kalesi'ni geri almakla görevlendirildi. Zira bir süre önce Osmanlı hükümetince Ukrayna Kazakları'nın başına getirilen Doroşenko, Çehrin'i yeniden meylettiği Ruslar'a bırakmıştı. 1088 Rebîülevvelinde (Mayıs 1677) hareket eden Serdar İbrâhim Paşa, Kırım kuvvetleriyle birleştikten sonra haziran başlarında Çehrin'e vardı ve kaleyi kuşattı. Yüksek bir kaya üzerinde bulunan ve üç tarafı bataklık olan kale 60.000 (bir rivayette 6000) ka-

dar Rus, Alman ve Kazak askeri tarafından savunuluyor, ayrıca bir tarafında bulunan Tasma nehri yoluyla Rusya'dan sürekli yardım alıyordu. İbrâhim Paşa bunu önlemek için Kırım hanını sevkettiysede çok üstün düşman kuvvetlerine karşı bir şey yapamayan Selim Giray serdara kuşatmayı hemen kaldırmaktan başka çare olmadığını bildirdi. 9 Receb 1088 (7 Eylül 1677) tarihinde Osmanlı ordusu ric'ata başladı ve hızla Bender'e çekildi. Ancak Ruslar'ın takibine mâruz kalarak birçok top ve mühimmatını kaybetti. Bu başarısız seferden sonra görevinden alınan İbrâhim Paşa merkeze çağırıldı ve Çatalca'da IV. Mehmed'in huzuruna çıktı. Padişah tarafından Çehrin Kalesi gibi küçük bir toprak palankayı alamadığı ve devleti maddî mânevî zarara soktuğu için şiddetle azarlandı. İbrâhim Paşa Çehrin Kalesi'nin küçük, fakat çok sağlam ve etrafının Tasma suyu ile çevrilmiş olduğunu, yirmi üç gün boyunca kuşatıldığını, ancak Rusya'dan 100.000 civarında askerin yardıma gelmekte olması yüzünden Kırım hanıyla da istişare ederek kuşatmayı kaldırdığını söyleyip kendini savunduysa da hapsedilmekten kurtulamadı.

Yedikule'de elli üç gün mahpus kalan İbrâhim Paşa 1677 yılı sonlarında Kandiyeye, ardından Erzurum ve Diyarbekir beylerbeyliklerinde bulundu; daha sonra Budin muhafızlığına, Kara Mehmed Paşa'nın ölümü üzerine de bu eyaletin valiliğine getirildi ve asıl şöhretini burada kazandı. Kısa sürede Budin Kalesi'ni tahkim ederek çok kalabalık Avusturya ordularının saldırılarına karşı aylarca elde tutmayı başardı. Az sayıda asker ve mühimmatla büyük kahramanlıklar gösterdi; zaman zaman yaptırdığı huruç hareketleri sonucunda Avusturya ordugâhından aldığı barut vb. malzemeyle Budin Kalesi'ni üç aya yakın savundu. Bu arada Avusturya orduları kumandanının kaleyi teslim etmesi için gönderdiği elçiye, kalede beş yıl yetecek kadar yiyecek ve 100.000 askerin bulunduğunu söyleyerek morallerini bozmaya çalıştı. Daha sonra birkaç defa daha hücum eden Avusturyalılar umdukları neticeyi alamadıkları gibi büyük kayıplara da uğradılar. Son huruç hareketinde yağın yağmurun da etkisiyle Avusturyalılar 20 Zilkade 1095 (29 Ekim 1684) gününden itibaren Budin muhasarasını kaldırıp geri çekilmeye başladılar. Bu ric'atta 40.000 kadar Kırım askerin gelmekte olduğu haberinin de büyük rolü vardı. Daha sonra Avusturyalılar'ın bıraktığı cep-hane, top ve diğer malzemeyi kaleye al-

dıran İbrâhim Paşa hemen yakılan yerleri onartarak tahkimata başladı (Silâhdar, II, 182). İbrâhim Paşa'nın Tiryâkî Hasan Paşa'yı hatırlatan savaş hilelerinden ve gayretinden çok memnun olan IV. Mehmed onu ve emri altındaki kumandanları ödüllendirmiş, bu arada "Şeytan" lakabını da "Melek"e çevirmiştir (a.g.e., II, 182).

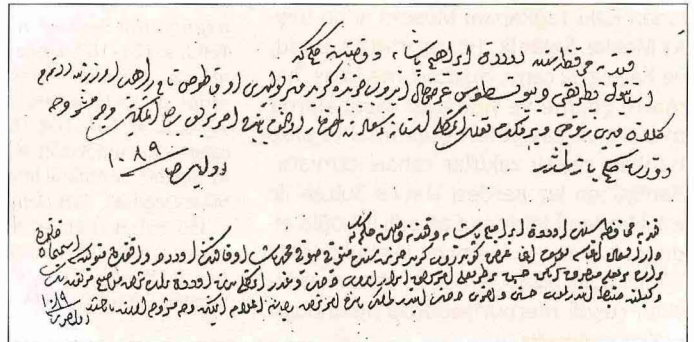
Budin muhafızlığında gösterdiği metanetten sonra şöhreti çok artan, hatta ismi sadrazamlık için dolaşmaya başlayan Melek İbrâhim Paşa, Vezîriâzam Kara İbrâhim Paşa tarafından şiddetle kısılanıyor ve ayağının kaydırılması için fırsat kollanıyordu. Padişah huzurunda yapılan toplantıda Macaristan cephesi seraskeri Bekrî Mustafa Paşa'nın yerine başarılı bir kimsenin getirilmesi kararlaştırıldı ve bu makama Melek İbrâhim Paşa tayin edildi (Defterdar Sarı Mehmed Paşa, s. 191). Kış Belgrad'da geçiren Serdar İbrâhim Paşa daha sonra askeri Zemun sahrasında topladı. Fakat Vezîriâzam Kara İbrâhim Paşa, kendisine yeterli asker ve mühimmat yardımında bulunmamış, dolayısıyla Melek İbrâhim Paşa eksik levazımla harekete mecbur olmuştur.

Avusturyalılar'ın Uyvar Kalesi'ni kuşatmaları haberi gelince İbrâhim Paşa Budin önlerine geldi ve burada bir toplantı yapıldı. Bazı kimselerin Uyvar yolunda ilerlemenin çok zor olduğunu söylemeleri üzerine işgal altındaki Estergon'un kurtarılmasına karar verildi. Böylece Avusturyalılar'ın Uyvar'dan vazgeçip Estergon'un yardımına gelecekları tahmin edilmişti. Gerçekten Estergon'un Türkler tarafından kuşatıldığını duyan Avusturya orduları kumandanı Duc Lothringen, Uyvar kuşatmasındaki kuvvetlerinin yarısını Estergon'a sevketmekte gecikmedi. Avusturyalılar'ın yaklaştığını öğrenen İbrâhim Paşa, Estergon kuşatmasını kaldırıp ordusunu savaş düzenine soktu. Sağ tarafında Tuna nehri, solda dağ silsilesi, arkasında Budin'e doğru giden bir yol, cephe-

sinde ise geçilmesi zor bir bataklık bulunduğundan Osmanlı ordusu hücum edilmesi güç bir mevkide bulunuyordu. Her iki taraf bir süre saldırmadan bekledi. Serdarın niyetini anlayan Loren dükü gece vakti kaçır gibi yaparak ordusunu geri çekti. Avusturyalılar'ın gerçekten kaçtıklarını zanneden Osmanlı askerleri hızla peşlerine düştüler. Ancak dük âniden durup düzensiz haldeki Osmanlı ordusuna saldırınca, gafil avlanan Osmanlı askerleri bataklık araziden ordugâha doğru çekilmeye, Bavyera prensinin de devreye girmesiyle zor durumda kalarak panik içinde kaçışmaya başladılar. Sonuçta Osmanlı ordugâhı Avusturyalılar'ın eline geçti (Kantemir, III, 89-91). 15.000 kişilik Avusturya ordusunun karşısındaki 80.000 kişilik Osmanlı kuvvetlerinin mağlûbiyeti herkesi şaşırtmıştı. Melek İbrâhim Paşa da Budin'e çekilmek zorunda kaldı. Bu arada haftalardır kuşatma altında bulunan Uyvar Kalesi de düşmüş, halkı katledilmiş, Estergon kurtarılamadığı gibi civarındaki irili ufaklı birçok yerleşim birimi kaybedilmişti. Serdar İbrâhim Paşa'nın Avusturya generali nezdindeki barış arama girişimi de imparator istemediğinden sonuçsuz kaldı (a.g.e., III, 104-105).

Daha sonra Ösek'e gelen İbrâhim Paşa'nın Edirne'den gönderilen erzakı burada açık bir alana yığdırması, bunun da Macarlar tarafından yakılması, hakkında bazı dedikoduların çıkmasına sebep oldu. Kendisine bağlı beylerbeyileri münasip yerlerde kışlamakla görevlendiren serdar kışı geçirmek için Belgrad'a geldi. Ancak kış ortasında Avusturyalılar'ın Rumeli Beylerbeyi Çelebi İsmâil Paşa'nın kışlağı olan Arad Palankası'nı yağmalamaları ve son olumsuz gelişmeler Melek İbrâhim Paşa'nın Budin muhafızlığındaki şöhretine gölge düşürdü. Onun bu başarısızlıklarında, merkezdeki büyük rakibi Vezîriâzam Kara İbrâhim Paşa'nın Macaristan'a eksik mühimmat göndermesinin önem-

Kandiyeye
muhafızı
Melek
İbrâhim
Paşa'ya
gönderilen
1089 (1678)
tarihli
iki hüküm
(BA, MD, nr. 96,
s. 42, 50)

İbrahim
Paşa'nın
mezarı –
Edirne

orada, merkeze getirilen kesik başı ise Edirne'de gömüldü.

Dönemin tarihçileri tarafından kahramanlıkta Tiryâkî Hasan Paşa'ya, cömertlikte Hâtim et-Tâî'ye benzetilen Melek İbrâhim Paşa ileri görüşlü, ancak politik entrikalardan anlamaz biri olarak nitelenmektedir. Hemen bütün tarihçiler Vezîriâzam Kara İbrâhim Paşa'nın oyunlarıyla haksız yere öldürüldüğünde müttetik-tir. Mısır valiliği sırasında Kahire'de bir cami yaptıran Melek İbrâhim Paşa'nın İstanbul Ortaköy'de Defterdarburnu'nda da mescidiyle yalısı vardı. İstanbul'daki Himmetzâde Zâviyesi'ni de İbrâhim Paşa'nın yaptırdığı nakledilmektedir (*Sicill-i Osmânî*, I, 109).

BİBLİYOGRAFYA :

BA, MD, nr. 96, s. 42, 50, 63, 91; Evliya Çelebi, *Seyahatnâme*, I, 286; Defterdar Sarı Mehmed Paşa, *Zübde-i Vekâyiât* (nşr. Abdülkadir Özcan), Ankara 1995, s. 19, 35, 70, 80-81, 85, 86, 160, 177, 185-189, 191, 203, 208-210; Silâhdar, *Târih*, I, 352, 624, 651, 653, 663 vd.; II, 135, 147-152, 161 vd., 182-185, 211-217, 256-257; D. Kantemir, *Osmanlı İmparatorluğu'nun Yükseliş ve Çöküş Tarihi* (trc. Özdemir Çobanoğlu), Ankara 1980, III, 11-15, 23-24, 81-93, 103-105, 365; Râşid, *Târih*, I, 13, 256, 293, 421, 444, 454-459, 460-461, 474-475, 480-482; Ayvansarâyî, *Hadikatü'l-cevâmi'*, I, 109, 122, 264; II, 222-223; Ferâizizâde Mehmed Said, *Gülşen-i Maârîf*, İstanbul 1252, II, 956 vd.; Hammer, *HEO*, XII, 12-14, 158 vd., 186-191; *Sicill-i Osmânî*, I, 109; Osman Nuri Peremeci, *Edirne Tarihî*, İstanbul 1939, s. 149-151; Danişmend, *Kronoloji*, III, 446, 447, 458-461, 587-588; Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, III/1, s. 429, 430, 467-468; III/2, s. 186; Tahsin Öz, *İstanbul Camileri*, Ankara 1965, II, 19-20; Mehmet Zeki Pakalın, *Maliye Teşkilâtı Tarihi (1442-1930)*, Ankara 1978, I, 442-453; Abdülkadir Özcan, "Melek İbrâhim Paşa", *GDAAD*, sy. 12 (1998), s. 221-235; *Kâmûsü'l-la'lâm*, I, 560-561; Tarkan Okçuoğlu, "İbrahim Paşa Mescidi", *DBİst.A*, IV, 127-128.

ABDÜLKADİR ÖZCAN

İBRÂHİM PAŞA, Nevşehirli

(bk. DAMAD İBRÂHİM PAŞA, Nevşehirli).

İBRÂHİM PAŞA CAMİİ

Bulgaristan'ın Hezargrad şehrinde
XVI. yüzyılda yapılmış
cami ve külliyesi.

Kuzey Bulgaristan'da, Türk döneminde Hezargrad olarak adlandırılan bugünkü Razgrad'da esasında bir külliyenin merkezi olan cami, XVI. yüzyılın ilk yarısı içinde Sadrazam Makbul İbrâhim Paşa tarafından yaptırılmıştır. İbrâhim Paşa'nın cami ve dârüttâ'lim ile bunlara vakfettiği Niğbolu livâsındaki yerler için divan kâtibi Mehmed b. Kara Üveys eliyle hazırlanan Rebiülevvel 940 (Eylül-Ekim 1533) tarihli vakfiye Topkapı Sarayı Müzesi Arşivi'ndedir (nr. 7029). Hüseyin Ayvansarâyî, Galata'da Haliç kıyısındaki Eski Yağkapanı Camii'nden bahsederken bâni Sadrazam İbrâhim Paşa'nın ayrıca Selânik'te kiliseden çevrilme Ayasofya Camii ile Kavalâ ve Hezargrad'da da camileri ve başka hayratı olduğunu bildirir. Evliya Çelebi, 1062 (1652) yılında Melek Ahmed Paşa ile Özi'ye giderken uğradığı Hezargrad'ı İbrâhim Paşa'nın bu şehir toprağından olduğu için imar ettiğini bildirir. Halbuki İbrâhim Paşa, Adriyatik kıyısındaki Parga'dandır. Evliya Çelebi caminin içinin son derece tezyinatlı olduğunu, yapı ile uyumlu bir minaresi, şadırvanı, imareti, dârü'ttedrîs, dârülkurrâ, sıbyan mektebi ve hamamı bulunduğunu belirterek şehirdeki on iki handan Kurşunlu Han'ın ve 300 kadar dükkânın çoğunun da yine İbrâhim Paşa evkafından olduğunu kaydeder. Onun bildirdiğine göre, Hezargrad kendisine arpalık olarak verilen Molla Hak Efendi diye meşhur Ahmed b. Hüsâmeddin'in kabri de bu caminin hazîresindedir. İbrâhim Paşa Camii'nde bulunan 1025 (1616) tarihli Arapça bir kitâbeden anlaşıldığı üzere cami tam olarak bitirilememiş ve daha sonra bu tarihte Mahmud Paşa tarafından tamamlanmıştır.

1980'li yıllarda burada yapılan bir kazı ile bugünkü yapının altından daha küçük ölçülerdeki bir camiye ait duvarlar ortaya çıkarılmıştır (*DİA*, XVII, 299). Durumun tam olarak açıklanabilmesi için kazı buluntuları hakkında geniş bilgiye ve yerinde değerlendirilmeye ihtiyaç vardır. Gerd Schneider'in hazırladığı rekonstrüksiyon-

İbrahim
Paşa Camii'nin
yıkılmış
durumdaki
son cemaat yeri

li rolü olduğu da rivayet edilmektedir. 1 Muharrem 1097 (28 Kasım 1685) günü Has Oda Köşkü'nde şeyhülislâm, sadâret kaymakamı, kazaskerler ve yeniçeri ağasının da iştirakiyle padişahın huzurunda yapılan toplantıda İbrâhim Paşa'nın durumu görüşüldü. Sadâret Kaymakamı Sarı Süleyman Paşa, Melek İbrâhim Paşa'yı 100.000'i aşkın askerle Estergon Kalesi'ni alamama, Avusturyalılar'a yenilip pek çok mühimmâtın telefina sebep olma, Uyvar Kalesi'ni yardımsız bırakıp göz göre göre düşmana kaptırma, gönderilen erzakın Ösek'te yakılmasına sebep olma, merkeze danışmadan Avusturyalılar'la barış girişiminde bulunma gibi suçlarla itham ederek katlini istedi. Hastalık bahanesiyle toplantıya katılmayan Vezîriâzam Kara İbrâhim Paşa da gönderdiği arzıda aynı fikirde olduğunu beyan etti. Anadolu Kazaskeri Ebûsâidzâde Feyzullah Efendi'nin itirazına rağmen Melek İbrâhim Paşa, meclisin kararı ve Şeyhülislâm Çatalcalı Ali Efendi'nin fetvası doğrultusunda çıkan Sultan IV. Mehmed'in fermanıyla Belgrad'da idam edildi (6 Muharrem 1097 / 3 Aralık 1685; Silâhdar, II, 216). Vücudu